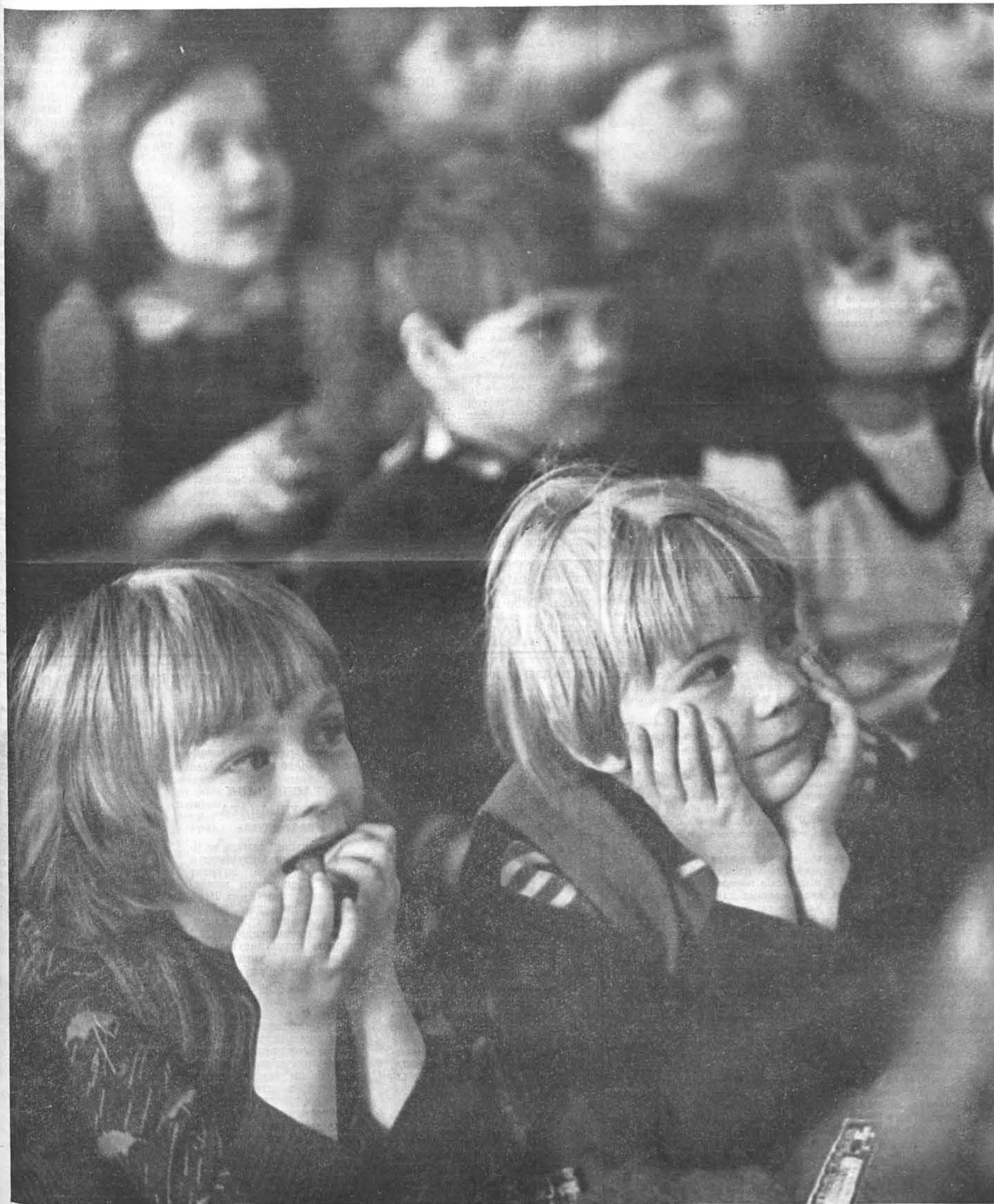

Голас Радзімы

№ 36 (1606)
6 верасня 1979 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

«Усё пачынаецца з дзяцінства! І пачатак усяму — вучоба, авалоданне ведамі, культурай.
Вось чаму мы, людзі старэйшага пакалення, вашы сябры, гаворым: вучыцеся, каб ведаць, вучыцеся, каб умець, вучыцеся, каб тварыць і змагацца за тое, што блізка вашаму сэрцу і вашай душы. Расціце здаровымі, дужымі. Загартоўвайце сябе ў спорце, у паходах, у працы. Будзьце разумнымі, смелымі, чуйнымі. Станавіцеся ў рады барацьбітоў за народную справу, за мір на зямлі! Будзьце сапраўднымі людзьмі.»

(З выступлення Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. БРЭЖНЕВА перад удзельнікамі Міжнароднага дзіцячага свята «За шчаслівае дзяцінства ў мірным свеце!»)

Фота У. КРУКА.

НАСТУПЛЕННЕ НА ГЛЫБІНІ

У апошнія гады ўсё больш увагі ўдзяляецца навукам аб Зямлі, якія павінны даць адказ чалавечтву, наколькі багатая наша планета, якая яе будова, што адбываецца ў яе глыбінях, як прадказаць стыхійныя бедствы. На пытанні карэспандэнта АДН адказвае акадэмік-сакратар АДДзялення геалогіі, геафізікі і геахіміі Акадэміі навук СССР Барыс САКАЛОЎ.

— Якія, на ваш погляд, галоўныя задачы стаяць перад навукай аб Зямлі?

— Важнейшыя практычныя задачы навук аб Зямлі — геалогіі, геафізікі і геахіміі — гэта адкрыццё, рацыянальнае выкарыстанне новых месцанараджэнняў карысных выкапняў і сучаснае прагназіраванне геалагічных катастроф — землетрасенняў і вулканічных зваржэнняў. Прагназіраваць неабходна і вынікі тэхналагічнай дзейнасці чалавечтва, якая цяпер выступае ўжо як геалагічная сіла.

Прырода размясціла ў зямных нетрах, у тым мізэрна тонкім слоі, які да нашага часу чалавечтву змагло асвоіць, практычна ўсе неабходныя карысныя выкапні. На працягу тысячагоддзяў чалавечтву для развіцця цывілізацыі патрэбны былі менавіта тыя месцанараджэнні, якія знаходзяцца на паверхні Зямлі. Гэта месцанараджэнні нафты, жалезнай руды, каляровых металаў і многія іншыя.

Аднак чым далей ідзе развіццё тэхнічнай цывілізацыі, тым больш выдасючым становіцца, што цяпер для вытворчасці і навуковых даследаванняў патрэбны амаль усе элементы табліцы Мендзялеева. Між іншым, многія рэдкія элементы — індый, кадмій, тэлур, рубідый, герма-

ній — увогуле не ўтвараюць месцанараджэнняў. Яны ў рассяяным выглядзе ўтрымліваюцца ў розных горных пародах.

Комплекснае асваенне нетраў, гэта значыць рацыянальнае выкарыстанне прыродных выкапняў, — сімвал часу. Таму савецкія вучоныя распрацоўваюць прынцыпова новыя метады здабывання карысных рэчываў з руд, ствараюць эфектыўныя тэхналагічныя схемы перапрацоўкі мінеральнай сыравіны, якія дазваляюць максімальна павышаць ступень вылучэння гатэробных кампанентаў. Аднак рэсурсы Зямлі ў верхнім яе слоі не бясконцыя, і неабходна «ісці ў глыбіні» планеты. У бліжэйшым будучым з развіццём тэхнікі бурэння глыбокіх і звышглыбокіх шчылін вучоныя змогуць зазірнуць у нетры Зямлі на 10—15 кіламетраў.

Ролю глыбіннага бурэння цяжка пераацаніць. Гэта, відаць, адзіны спосаб атрымаць дакладную інфармацыю аб будове і складзе зямной кары. Закладваючы звышглыбокія шчыліны ў розных раёнах краіны (Кольскі паўвостраў, паўднёвая частка Азербайджана), савецкія вучоныя хочуць атрымаць доступ да «падземнай кухні», дзе, магчыма, і адбываецца ўтварэнне розных карысных выкапняў. Убачыць і вывучыць глыбіннае рэчыва, вызначыць яго састаў і фізічны стан, пабудаваць рэальны, а не ўяўны разрез зямной кары — такія магчымасці адкрываюць шчыліны-гіганты.

Але такія звышглыбокія свідраваны каштуюць вялізных грошай, ды і час прыходзіць ствалоў глыбінёй, скажам, 10 кіламетраў, вылічваецца гадамі.

Як знайсці выйсце з гэтага цяжкага становішча? Выхад — у развіццё новых фізічных

метадаў даследавання зямных глыбін, у вылучэнні прынцыпова новых ідэй.

Цяпер вялікія глыбіні даступныя толькі геафізікам, якія «зандзіруюць» зямную кару сейсмічным метадам. Ён выдатна праілюстравана пры даследаванні самай верхняй абалонкі зямной кары, да глыбін 5—10 кіламетраў. З яго дапамогай адкрыты, напрыклад, многія месцанараджэнні нафты і газу ў Заходняй Сібіры, ды і ў бліжэйшым будучым разведаная геафізіка будзе актыўна яго выкарыстоўваць. Але як метады даследавання глыбіннай будовы Зямлі ён вычарпаў свае магчымасці.

А ці даступныя ўвогуле вялікія глыбіні? Цяпер можна ўпэўнена сказаць, што пранікнуць у «звышглыбіні» можна метадамі «вібравасвечвання» і электрычнага заздзіравання з выкарыстаннем МГД-генератара. Паводле разлікаў спецыялістаў, пятнаццацігадовая няспынная работа магутага вібратора забяспечыць прасвечванне манты Зямлі і нават ядра. Ужо створаны і паспяхова дзейнічае МГД-генератар з глыбінёй пранікнення «промяня» на 40—100 кіламетраў.

Выкарыстанне гэтых метадаў у комплексе з галаграфіяй адкрывае перспектыву аб'ёмнага фатаграфавання зямных нетраў, іншымі словамі, магчымасць убачыць зароджэнне і эвалюцыю вулканічнага ачага, убачыць будову месцанараджэнняў карысных выкапняў.

— Як вы ацэньваеце даследаванні савецкіх геафізікаў у прагназіраванні катастроф?

— Чалавек яшчэ не ў сілах прадухіліць такія страшныя зямныя катастрофы, як землетрасенні. Але не менш важна падказаць месца і, галоўнае, час катастрофы. Толькі ў Савецкім Саюзе ў сей-

У Міжнародны год дзіцяці ў Брэсце ўступіў у строй самы вялікі ў горадзе школьны комплекс. Аснашчаныя навішым абсталяваннем вучэбныя памяшканні, спартыўная і актывая залы прынялі 1176 навучэнцаў. Адначасова пачалі працаваць сталожка і плавальны басейн. Навучанне ў гэтай школе спецыялізаванае: з архітэктурна-мастацкім ўхілам.

НА ЗДЫМКАХ: новы школьны комплекс; першае знаёмства са школай.

НАТАТКІ КАМЕНТАРА

САЦЫЯЛЬНЫЯ МАГЧЫМАСЦІ МНАГАДЗЕТНАЙ СЯМ'І

Статыстыка сведчыць: у большасці савецкіх сем'яў зараз двое, трое, нярэдка нават адно дзіця. А калі больш? Якія сацыяльныя магчымасці мнагадзетнай сям'і ў савецкім грамадстве?

Саракапяцігадовы Аркадз Апанасевіч жыве ў палескай вёсцы Чапалі, працуе трактарыстам у калгасе, яго жонка Ніна — палывод. У грамадскай гаспадарцы яны штомесяц зарабляюць не менш як 400 рублёў. Карыстаюцца паўгектарным участкам прысядзібнай зямлі, маюць невялікі сад, у асабістай гаспадарцы — карова, свінні, качкі і куры. Так што асабісты даход у іх даволі высокі, але ж — дзевяць чалавек у сям'і!

Мнагадзетныя бацькі ў нашай краіне атрымліваюць значныя датацыі з дзяржаўнага бюджэту. І ўсё ж Апанасевічы, вядома, маюць меншы даход у параўнанні з членамі сям'і, чым аднавяскоўцы, у якіх двое ці трое дзяцей. Тым не менш, давайце звернем увагу на сацыяльныя магчымасці гэтай сям'і.

Вось ужо некалькі гадоў, як Апанасевічы перасяліліся ў асобны пяціпакаёвы дом, з прасторнай верандай, кухняй, дзе ёсць газавая пліта і падагрэўнік вады. Гэта нічога не каштавала сям'і: будаўніцтва іх дома праўленне калгаса фінансавала са спецыяльнага фонду, гэта значыць за кошт грамадскіх сродкаў.

Сям'я карыстаецца большым, чым у іншых, прысядзібным участкам. Дзеці пакуль што не могуць дапамагаць у яго апрацоўцы. Але і тут калгас прыходзіць на дапамогу: выдзяляе садова-агародны трактар для апрацоўкі зямлі і вывазі ўгнаенняў, у час уборкі ўраджаю дае механічную бульбакапалку, дапамагае і ў іншых клопатах па гаспадарцы. І ўсё гэта робіцца бясплатна.

Цяпер давайце звернемся да дзяцей, якіх у Апанасевічаў сямёра. Старэйшы сын ужо студэнт. Яго вучоба сям'і нічога не каштуе, таму што ўсе віды адукацыі ў нашай краіне бясплатныя. Больш таго, іх сын штомесяц, нават за час летніх канікулаў, атрымлівае стypендыю.

Чацвёрта дзяцей — школьнікі. І тут дзяржава дапамагае ў іх выхаванні. На час летніх канікулаў гэтым дзецям абавязкова выдаюцца бясплатныя пуцёўкі ў піянерскія лагеры, дзе ім заўсёды вельмі цікава адпачываць. А двое меншых дзяцей наведваюць сад-яслі. Калі б не было ў калгасе такой установы, то Ніна Апанасевіч наўрад ці змагла б працаваць.

Я прывёў тыповы прыклад таго, якімі клопатамі акружана ў нашым грамадстве мнагадзетная сям'я. Такая падтрымка стварае ўмовы, калі сям'і з параўнаўча меншымі асабістымі даходамі на аднаго чалавека карыстаюцца практычна аднолькавымі з іншымі сям'ямі дабротамі.

Гэтаму садзейнічаюць, у прыватнасці, розныя дзяржаўныя льготы для мнагадзетных сем'яў. Калі нараджаецца трэцяе дзіця, бацькі абавязкова атрымліваюць разавую грашовую дапамогу. А, пачынаючы з чацвёртага, на ўсіх наступных дзяцей грашовыя дапамогі выплачваюцца штомесяц. Прычым з паяўленнем кожнага новага дзіцяці сума паяўляецца. У той жа час бацькам, якія маюць на сваім утрыманні чацвярых і больш дзяцей, у трэцюю частку зніжаецца падаходны падатак з зароботнай платы. Калі ж сямейны бюджэт не дасягае пяцідзiesiąці рублёў на кожнага чалавека, адпаведная даплата да зароботнай платы бацькоў выдаецца з дзяржаўнага бюджэту.

Жанчыны, якія выхавалі пяцых і больш дзяцей, могуць на пяць гадоў раней ісці на пенсію па ўзросту. Мнагадзетныя сям'і маюць перавагі пры размеркаванні кватэр, прафсаюзных льготных пуцёвак у санаторыі і дамы адпачынку, пры стварэнні садова-агародных кааператываў.

Гэта матэрыяльны бок справы. У маральным жа плане такія сям'і акружаны ўсеагульнай павагай і пашанай. У СССР устаноўлены ордэны і медалі, якімі ўзнагароджваюцца мнагадзетныя маці. Так, жанчына, якая мае пяць і шэсць дзяцей, узнагароджваецца «Медальём мацярынства», а якая нарадзіла і выхавала сем, восем, дзевяць і больш дзяцей, узнагароджваецца ордэнам «Мацярынская слава». Жанчыны ж, якія маюць 10 і больш дзяцей, апрача таго, удастоюцца ганаровага звання «Маці-гераня».

Ва ўсім гэтым ярка і праўляецца адзін з асноўных прынцыпаў сацыялістычнага грамадства — забяспечыць сапраўдную сацыяльную роўнасць людзей.

Пётр СУДАКОЎ.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Сучасная тэхніка і перадавая тэхналогія сістэматычна ўкараняюцца ў цэхах Мінскага завода вылічальнай тэхнікі. НА ЗДЫМКУ: інжынеры-наладчыкі Галіна ІВАНОВА, Ніна БЕРНІК і Віктар БЕГЛІК.

І ЗНОЎ НАВАСЕЛЛІ...

Самым папулярным відам транспарту ў Заводскім раёне Мінска ў гэтыя дні сталі аўтафургоны з эмблемай «Трансагендва». Тут, на вуліцы Ангарскай, пачалося засяленне новага буйнога мікрараёна. У першых шасці адначасова здадзеных у эксплуатацыю дамах спраўляюць наваселлі каля тысячы сем'яў мінчан.

Гэты падарунак жыхарам беларускай сталіцы падрыхтаваў калектыў вытворчага аб'яднання індустрыяльнага домабудавання імя 50-годдзя СССР.

ГАСПАДЫНЯ «ПТУШЫНАГА ЦАРСТВА»

Гаспадыняй самага вялікага ў краіне «птушынага царства» стала лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола аператар Ганна Лесіна. Яна даглядае ў Мінскім вытворчым аб'яднанні па птушкагадоўлі 72 тысячы курэй-нясушак, з якімі раней упраўляліся чатыры яе сяброўкі.

Дапамагае ёй аўтаматыка, якая ўзяла на сябе ўсе клопаты па доглядзе і ўтрыманні птушкі, уборцы памяшканняў, збору яек. Цяпер яны прама са службовай транспартнай накіроўваюцца на сартавальную машыну, а затым, мінуючы склад, трапляюць у аўтаматычны для адпраўкі ў магазіны горада. Прышлося змяніць прафесію грузчыкам: іх функцыі выконвае шафёр-экспедытар.

Цяпер у Беларусі дзейнічаюць восем птушкагадоўчых аб'яднанняў, на долю якіх прыпадае 86 працэнтаў агульнай вытворчасці яек. Яны пастаўляюць дыетычнае мяса, а таксама інкубацыйныя яйкі і куранят для ўсіх фермаў калгасаў і саўгасаў рэспублікі.

ПРАЗ ПЯЦЬ СТАГОДДЗЯЎ

У 1980 годзе аднаму з найбольш буйных населеных пунктаў Слуцкага раёна — Грэску спаўняецца 500 гадоў.

Вырас і пахарашаў Грэск за гады Савецкай улады. Цяпер тут каля чатырох тысяч жыхароў, больш дзiesiąці гандлёвых пунктаў, два дзіцячыя сады, балныца, музычная школа. Будуецца новая школа на 624 месцы — самая вялікая ў Слуцкім раёне.

НЕЗВЫЧАЙНЫ КАРАВАН

Па дарогах Брэсцкай, Валынскай і Львоўскай абласцей ідзе незвычайны караван. На восем кіламетраў расцягнуліся магутныя аўтацягачы. На кожным з іх — 60—80 тон грузаў, вышыня якога дасягае васьмі метраў.

Абсталяванне, прыбыўшае з Францыі ў Брэст, прызначана для будаўніцтва вытворчага аб'яднання «Сера» (Львоўскага вобласці). У гэтай унікальнай аперацыі па перавозе важных грузаў прымаюць удзел многія арганізацыі і ведамствы нашай рэспублікі.

ІДЗЕ «БЛАКІТНАЕ ПАЛІВА»

Дзiesiąткі прамысловых прадпрыемстваў і энерга-

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

А ДУША НАША ТУТ

Рыгор Андраюк адразу звяртаў на сябе ўвагу сваім нязвычайным ростам. Дужы, шыракаплечы, ён больш чым на галаву ўзвышаўся над астатнімі турыстамі. Да таго ж Рыгор быў самы малады ў групе суайчыннікаў з Канады. Магчыма, іменна таму ён трымаўся некалькі ў баку ад іншых і толькі час ад часу аб нечым перагаворваўся па-англійску са сваімі бацькамі. У тым, што ён не ўдзельнічаў у агульнай гутарцы, на мой погляд, не было нічога дзіўнага. На жаль, многія дзеці суайчыннікаў, што нарадзіліся і выраслі ў іншых краінах, ужо не ведаюць роднай мовы бацькоў.

Праз паўгадзіны мы ехалі ў Вязынку на экскурсію ў мемарыяльны музей-запаведнік Янкі Купалы. Можашце ўявіць сабе маё здзіўленне, калі Рыгор, паказваючы на працоўныя ў полі камбайны, спытаў мяне на чыстай беларускай мове:

— Якія аперацыі можа рабіць такая машына?

Я адказаў і, у сваю чаргу, пацікавіўся, адкуль ён так добра ведае нашу мову.

— Бацька і маці навучылі.

Пачуўшы гэтыя словы сына, Аляксандра і Ігнація Андраюкі горда заўсміхаліся.

Крыху пазней Рыгор яшчэ раз здзіўляў мяне. Ды ўжо не толькі мяне, але і ўсіх турыстаў. Тыя, хто бывалі раней у музеі Янкі Купалы ў Вязынцы, ведаюць, што адна палова дома захавана поўнаасцю ў тым выглядзе, які яна мела тады, калі ў ёй нарадзіўся вялікі беларускі паэт. Тут можна ўбачыць, як жыла звычайная сялянская сям'я ў Беларусі да рэвалюцыі. Прызначэнне многіх прадметаў хатняга ўжытку з'яўляецца загадкай для большасці наведвальнікаў, іх сапраўды можна ўбачыць цяпер толькі ў музеі. І дзіўна было чуць, што дваццацісямгадовы канадзец тлумачыў сваім таварышам, як карысталіся гэтымі прадметамі беларускія сяляне.

Аказваецца, амаль усё, што адкрылася ўпершыню позірку турыстаў у музеі, Рыгор ужо бачыў на ферме свайго бацькі. Многае з таго было зроблена яшчэ рукамі дзеда і прывезена з Беларусі, астатняе некалі змайстравана сам бацька. Вядома, пры жыцці Рыгора гэтымі прыладамі ніхто ўжо не карыстаўся, але бацькі беражліва захоўвалі ўсё як напамінак аб далёкай Радзіме.

— Мае бацькі заўсёды з вялікай любоўю гаварылі аб сваёй роднай зямлі, — прызнаўся Рыгор. — Яны з сімпатый адносяцца да Савецкага Саюза і мне расказвалі шмат добрага аб гэтай краіне. Натуральна, я ім верыў. Але мы жывём у Канадзе, дзе можна пачуць шмат дрэннага аб Савецкім Саюзе. Напрыклад, што людзі тут жывуць вельмі бедна.

Я зубны ўрач. Працоўны ў невялікім горадзе ў Брытанскай Колумбіі. Сярод людзей, з якімі мне даводзіцца сутыкацца, ёсць нямала такіх, хто, мякка кажучы, не мае сімпатый да нашай краіны. Калі я яшчэ быў студэнтам, памятаю недобразчылівыя водгукі аб Савецкай краіне ва ўніверсітэцкіх аўдыторыях. І ва ўніверсітэце і цяпер я спрабаваў спрацаваць, але мне не хапала аргументаў. Ад бацькоў я ведаў, што яны сапраўды жылі бедна ў Беларусі, як і астатнія сяляне. Але бацькі гаварылі мне, што цяпер тут жывуць не так, намнога лепш, але як — расказаць не маглі. Вось мы і вырашылі ўсе разам паехаць і паглядзець.

Усе турысты ў групе ўважліва слухалі тое, пра што гаварыў Рыгор.

— Ну і як, цяпер будуць аргументы? — пацікавіўся Андрэ Тарноў з Манрэалі.

— Думаю, што будуць, — адказаў Рыгор. — Мы многае ўбачылі, і цяпер я цвёрда ведаю, што Савецкі Саюз — гэта высокаразвітая краіна, і людзі тут жывуць добра. Учора, напрыклад, мы былі ў дзіцячым садзе. Ваша дзяржава клапоціцца аб дзецях. У іх ёсць усё, каб нармальна расці і вучыцца. У гэтым садзе вялікія светлыя пакоі, добрая мэбля. Увесь персанал мае спецыяльную адукацыю. Як яны вучаць дзяцей, мы таксама бачылі. Дзеці выступілі перад намі з выдатным канцэртамі. І ўсе гэтыя ўмовы створаны для дзяцей простых рабочых і служачых. Мяне ўразіла, як мала плацяць за такі догляд бацькі. У сярэднім усяго толькі дванаццаць рублёў у месяц.

— А мяне здзівіла, што тут зусім свабодна і па цвёрдай цане можна купіць бензін, — пажартаваў Андрэ Тарноў. — У нас цяпер часта трэба пастаяць у вялізнай чарзе ля заправачнай. А цэны скачучы так, што хутка прыдзецца хадзіць толькі пешшу. Вось гэта аргумент!..

— Мы з жонкай таксама ўпершыню прыехалі ў Савецкі Саюз, — сказаў кіраўнік групы Уладзімір Расюк. — Нашы дзеці ўжо апярэдзілі нас. Два гады назад яны адначывалі ў піянерскім лагэры Зялёны Бор пад Мінскам. Цяжка перадаць, якія ўражанні пакінула ў іх гэтая паездка. Яны нам столькі расказвалі аб сваіх савецкіх сябрах, аб цікавых экскурсіях, аб чудоўнай прыродзе Беларусі. Ім бы абавязкова хацелася яшчэ раз прыехаць сюды. Нам таксама вельмі падабаецца Беларусь. Асабліва людзі. Тут усе вельмі ветлівыя, гасцінныя. Ну, а для мяне гэта яшчэ і магчымасць блізкай пазнаёміцца з народнай і сучаснай савецкай музыкай.

Любоў да рускай, беларускай, украінскай музыкі з'явілася ва Уладзіміра з дзяцінства. Сёння адзін з яго любімых заняткаў — гэта ігра на акардэоне. Імя Уладзіміра Расюка вельмі добра вядома чытачам газеты суайчыннікаў у Канадзе «Вестник». Уладзімір пастаянна акампаніатар усіх канцэртаў, якія арганізуюцца Федэрацыяй рускіх канадцаў у Таронта.

Мікалай і Марыя Мацкевічы таксама актыўна ўдзельнічаюць у рабоце Федэрацыі, але ў іншым горадзе, у Ванкуверы.

— Наш аддзел ФРК у Ванкуверы адзін з самых вялікіх у Канадзе, — расказаў Мікалай. — Мы часта наладжваем розныя мерапрыемствы: пікнікі, канцэрты, сустрэчы з гасцямі з Савецкага Саюза. Заўсёды адзначаем святы нашай Радзімы, сочымы за яе поспехамі і радуемся ім. Хоць мы і жывём далёка ад роднай зямлі, а душа наша ўсё-такі тут. Мы з жонкай ужо не ўпершыню прыязджаем сюды і кожны раз радуемся таму, што з году ў год Радзіма багацей і прыгажэй. На жаль, у Канадзе, ды і ў іншых капіталістычных краінах яшчэ шмат паклёпнічаюць на Савецкі Саюз. Пра гэта вельмі транна сказаў наш малады сябра Рыгор. Думаю, цяпер ён ужо зможа адстаяць свой пункт гледжання. І мне хацелася б, каб як мага больш людзей прыязджала ў вашу краіну, каб як мага больш людзей ведала аб ёй праўду.

Рыгор ФАМЕНКА.

Уецца сцяжынка між рослых дубоў.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

Адна з новых вуліц Мінска носіць імя нацыянальнага героя Беларусі Сяргея Прытыцкага.

Фота І. СІДАРЭНкі.

З ЧАМЯРОЎ НА СЛОНІМШЧЫНЕ

СЛАВУТЫЯ АДНАВЯСКОЎЦЫ

Ёсць у народным музеі вёскі Чамяры, што на Слонімшчыне, рэдкі збор кніг. Сярод іх — навуковыя працы, літаратурныя творы, даследаванні па тэорыі мастацтваў, альбомы з выставак скульптуры і жывапісу. На кожным з гэтых выданняў стаяць аўтографы выхадцаў з вёскі Чамяры, у якіх зайздросны і ў многім звычайны ў нашым разуменні лёс.

Але пра гэта пасля. Спачатку крыху гісторыі. На працягу многіх стагоддзяў чамяроўскія сяляне адчувалі нацыянальную і сацыяльную несправядлівасць. Так, да 1900 года ўся адукацыя іх залежала ад «гарніцавага настаўніка». Хадзіў такі грамацей па дварах, збіраў гарніцы жыта ці іншую натуральную плату. Калі напоўняць яго гарнец — сяк-так вывучыць азам граматы, а як няма чым заплаціць — размаўляць не стане.

Так было пры царызме. Не лепш приходзілася чамяроўскім сялянам і ў часы буржуазнай Польшчы.

«Прыгадваеш колішнія — аж маркотна становіцца. Мой Валодзя — ён у вайну партызаніў і загінуў — здатны да навукі быў. Марыла: апошняе з сябе здыму, а навучу сына. Была ў нас знаёмая ў горадзе, у бібліятэцы працавала. Вырашыла: пайду прасіць дапамогі ў яе. Было гэта ў 1936 годзе. Прышла, а яе маці (даволі багатая жанчына), даведаўшыся аб маім намеры, нават на парог не пусціла. Сказала, як адрэзала: «Навошта бедняку гімназія! Вучы яго на краўца або муляра». І з грукатам зачыніла дзверы. Ад таго толькі, што селянін у гімназію збіраецца, яе злосць брала». (З успамінаў жыхаркі вёскі Чамяры Алены Міско).

Цяпер у сям'і той жа Алены Міско ўсе чацвёра яе дзяцей закончылі інстытуты і паспяхова працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі. Сярод дзяцей былых чамяроўскіх сялян ёсць інжынеры — браты Іван і Мікалай Бурсевічы, урачы — Рэзалья Бурсевіч і Таццяна Крэчка, настаўнікі — браты Андрэй і Сяргей Багданчукі...

Больш як пяцьдзесят выхадцаў з Чамяроў паспяхова закончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы. Амаль у кожным доме былі студэнты. Ды што там дыпломы аб вышэйшай адукацыі! За гады Савецкай улады гэта звычайная беларуская вёсачка дала многіх слаўтых людзей.

Сусветнае прызнанне заваяваў сваімі працамі прафесар, доктар медыцынскіх навук Андрэй Пракапчук. Ён — аўтар больш дзвюхсот прац, якія перакладзены на многія мовы народаў СССР, а таксама на англійскую, нямецкую, французскую і іспанскую. Кандыдатам медыцынскіх навук стаў яго брат — Ілья Пракапчук.

Другі выдатны зямляк чамяроўскіх сялян Міхаіл Міско — доктар гістарычных навук. «Польскае паўстанне 1863 года», «Кастрычніцкая рэвалюцыя і аднаўленне незалежнасці Польшчы» і іншыя капіталныя работы гэтага вучонага ўнеслі вялікі ўклад у развіццё савецкай гісторыяграфіі. Міхаіл Міско жыве ў Маскве, а яго зямляк і аднафамілец Сцяпан Міско — у Мінску. Ён — кандыдат мастацтвазнаўства, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Яшчэ двое Міско, муж і жонка Андрэй і Ірына, з'яўляюцца кандыдатамі сельскагаспадарчых навук. Кандыдатамі філалагічных навук і дацэнтамі сталі Іван Чыгрын, Андрэй Крэчка.

Ёсць сярод землякоў патомных хлебарабаў і тыя, хто прэслаўляе героіку нашых будняў, увасабляе яе ў бронзе і мармуры, апявае ў вершах. На выставках выяўленчага мастацтва ў Мінску часта дэманструюцца творы таленавітага скульптара, супрацоўніка Дзяржаўнага мастацкага музея, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР Івана Міско. А другі Іван Міско свой паэтычны шлях пачаў у суровыя гады падполля. Пра гора-нядолью беларускага селяніна пісаў ён тады, а цяпер многія яго вершы — радасныя і светлыя, як само наша жыццё.

М. РЫЛКО.

АРГЕНЦІНСКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ ў МІНСКУ

У Мінску знаходзілася дэлегацыя Аргенцінскага таварыства культурных сувязей з СССР (САРКУ) на чале з сапрэзідэнтам гэтага таварыства, прафесарам універсітэта ў Буэнас-Айрэсе Дулію Ферара. Дэлегацыя прыбыла для ўстанаўлення культурных кантактаў паміж беларускай

і аргенцінскай грамадскасцю і знаёмства з рэспублікай.

— Нам бы хацелася, каб паміж грамадскасцю Беларусі і Аргенціны наладзіліся пастаянныя сувязі, — сказаў Дулію Ферара. — Я лічу адным з самых эфектыўных сродкаў дасягнуць гэтага — шырокі культурны абмен.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

АД БУКВАРА — ДА ВЯЛІКІХ ЗДЗЯЙСНЕННЯЎ

Усхапілася сонейка ні свет ні зара і хутчэй запальваць рабіны-светофоры. Едзе восеню. Вязе дзедам школьныя клопаты. А ў дзень прыезду такой дарагой гасці ўсё павінна выглядаць светла і хораша, радасна і ўрачыста. Вось і стараецца сонейка, не шкадуе ні золата, ні брыльянтаў — сыпле іх шчодрымі прорнямі на траву і дрэвы.

Васілёк таксама прагнуўся сёння раней звычайнага. Не праспаць бы. Такі дзень! Эх, Васілёк, — і які ты, брат, шчаслівы! Як тут не пазаздросціць табе? Прыбраў, з новенькім ранцам за плячыма, прышоў ты сёння ў першы клас. Школа, нібы той вулей, гудзіць, гамоніць рознагалоса. Шмат кветак, усюды радасныя твары шчаслівай дзятвы. На душы ў цябе і радасць, і нейкае хваляванне перад тым нязведаным і таямнічым, што кажа цябе наперадзе. Сёння ты адчуў сабе крышачку сталейшым: як-ніяк, а ты ўжо школьнік, у цябе ёсць абавязкі і клопаты.

Не забывай жа, Васілёк, што сотні людзей папрацавалі на гэты шчаслівы дзень. Краўцы пашылі табе касцюмчык, друкарны выпусцілі новы буквар, які дастаўся табе бясплатна, бо зараз усе падручкі для дзяцей купляе за свой кошт школа. А вось будаўнікі пятага будаўніцтва ўпраўлення Мінска ўзвялі новую школу. Вунь, якая яна прыгожая! 144-я сярэдняя школа сталіцы — адна з шасці

новых, якія ўступілі ў строй перад пачаткам сёлетняга навучальнага года. Адчувай сябе тут шчаслівым гаспадаром, Васілёк, набірайся сіл, рыхтуйся да вялікага палёту.

Узводзілі гэту школу муляр Герой Сацыялістычнай Працы Марыя Яроменка, сталяры Яўген Крычко і Пётр Сурганаў — старэйшыя будаўнікі ўпраўлення. У іх не было такой школы, не было ў іх і такіх прыгожых ранцаў, як у цябе. А таму не было, што іх дзяцінства апаліла вайна, доўгая і страшная. А зараз будаўнікі шчаслівыя. Учора на ўрачыстым адкрыцці школы яны радаваліся разам з табой. Ім прыемна, што ў школе, якую яны ўзводзілі, хлапчкі і дзяўчынкі будуць пазнаваць свет навукі.

На тым свяце са шчырымі словамі прывітання, з пажаданнямі быць кемлівымі і працавітымі, старанна вучыцца, ствараць і шанаваць лепшыя школьныя традыцыі выступалі настаўнікі і бацькі, будаўнікі і іншыя шматлікія гасці. Бацьш, Васілёк, колькі ў цябе добрых, клапатлівых сяброў.

Я ў цябе мінулы прыгадваў сваё першае верасня. Далёкае, светлае і непаўторнае. Так, непаўторнае. Праходзяць гады, і ўсё новае і новае арміі юных людзей становяцца на зыходны рубаж навукі.

Пасля ўрачыстай лінейкі старшакласнікі пабралі малышоў за рукі і завялі іх у клас. Да цябе, Васілёк, падыйшоў вы-

сокі юнак і таксама ўзяў за руку. Радасна табе стала ад гэтага поціску, сіла і ўпэўненасць запоўнілі твою істоту...

Так было ўчора. А сёння — заняткі. Рабочыя будні. Зрэшты, хіба гэта будні? Хіба можа будзённа пачынацца падарожжа ў краіну ведаў?

А школа гамоніць, смяецца. У калідорах і класах пахне кветкамі і свежымі яблыкамі. У вялікія светлыя вокны глядзіцца ласкавае сонца, цягнуцца галіны дрэў з першымі жоўтымі лісточкамі. І раптам званок. Галасісты, першы Васількоў званок. Усе замітусіліся, заспяшаліся ў класы. Бяжы і ты, Васілёк, у свой клас, да сваёй лаўкі, на свой першы ўрок.

Дзверы ў клас шырока расчыніліся. На парозе з'явілася жанчына. Яна прывіталася і цёпла ўсміхнулася. Ты ўжо, Васілёк, ведаеш, што гэта твая першая настаўніца. Яна адкрые перад табой вялікую таямніцу літар, навучыць лічыць, малюваць, яна завядзе цябе ў краіну, дзе шмат цікавага, навучыць шчыра і аддадзена любіць сваю Радзіму і народ. Гэты чалавек застанеца ў тваёй памяці на ўсё жыццё. Праз гады, ужо дарослым, ты прыздэш да яе, каб сказаць шчырае дзякуй.

Заняткі ў школе пачынаюцца з урока, прысвечанага Міжнароднаму году дзіцяці. Настаўніца расказвае пра тое, што гэты год мае на мэце прыцягнуць увагу ўрадаў і грамадскасці да таго, каб па-

лепшыць становішча дзяцей. Трэба старацца, каб дзеці ўсіх народаў не ведалі войн, каб у іх было спакойнае, радаснае дзяцінства.

Ты, Васілёк, павінен ведаць, што ў нас была цяжкая і страшная вайна, што тысячы людзей, у тым ліку і дзяцей, загінулі за тое, каб у цябе былі і новы касцюмчык, і прыгожы ранец, і гэта прасторная школа. І яшчэ, Васілёк, ты павінен ведаць, што на нашай зямлі ёсць такія куткі, дзе злыя людзі паляць школы і нішчаць кнігі, дзе свішчуць кулі, дзе такія ж, як і ты, хлопчыкі і дзяўчынкі жывуць у страшнай галечы.

...Непрыкметна бягуць мінулы. За дзвярмі зноў раздаецца званок, які абвешчае канец урока. Першы крок на вялікім шляху зроблены. І няхай ён будзе шчаслівы, твой шлях, Васілёк, няхай ён працягнеца ад буквара да вялікіх здзяйсненняў.

Жыццё — гэта цаліна. Кожны чалавек праводзіць па ёй сваю баразну, каб потым пасеяць зерне харошага і разумнага, патрэбнага людзям. І ад таго, з якім стараннем чалавек правядзе сваю баразну, як напоіць зямлю сокамі душы сваёй, будуць залежаць усходы.

Вядзі старанна сваю баразну, мой юны араты. Распраўляй плечы, вучыся быць мужным і працавітым, патрэбным Радзіме і людзям.

Артур ЦЯЖКІ.

750 ШКОЛ НА ОСОБОМ ПОЛОЖЕНИИ

ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК— С ДЕТСТВА

1 сентября вместе со всеми другими школами Советского Союза новый учебный год назвали и 750 «языковых». Они существуют более тридцати лет. В каждой из них углубленно изучается, как правило, один из европейских языков. Но есть и такие, где постигают арабский, хинди, китайский, персидский.

Об их специфике корреспонденту АПН рассказывает заместитель начальника Главного управления школ Министерства просвещения СССР Нелли ЯКОЛЕВА.

Прежде всего, это полная средняя общеобразовательная школа, дающая тот же объем знаний, что и обычная. Не считая, разумеется, иностранного языка. На его преподавание отводится времени раза в три больше, хотя сроки обучения не увеличены. А это значит, что учебная нагрузка здесь понижена и детей со слабым здоровьем, как правило, сюда не принимают. Других ограничений нет. Выпускники «иностранных» школ свободно общаются на «своем» языке, читают литературу.

— Как строится учебный процесс?

Изучение иностранного языка начинается не с пятого класса, как обычно, а с первого. В младших классах — два-четыре языковых урока в неделю, в старших — до шести. Кроме того, в старших классах на уроках труда (четыре часа в неделю) обучают техническому переводу и машинописи на иностранном языке.

На уроке иностранного языка класс делится на группы. В каждой — не более десяти человек и преподаватель. С самого начала вводится правило: слова на родном языке — с учителем, — между собой. Эти уроки — живые беседы, в которых приобретаются навыки устной речи.

Часто занятия превращаются в увлекательную игру. К примеру, на уроке английского совершается «экскурсия» по Лондону. На доске — карта города, фотографии, рисунки.

«Гиды» (все ребята по очереди) «ведут» своих одноклассников по площадям и улицам, рассказывают о том, что встречается на пути.

Много времени уделяется знакомству с обычаями, культурой, историей, современной жизнью стран изучаемого языка. С учетом этого построены и учебники. В них — тексты, содержащие сведения о странах, отрывки из произведений национальных писателей, рассказы о композиторах, художниках.

В последние годы стали создаваться учебно-методические комплексы: учебник, «Книга для учителя», набор пластинок, наглядные пособия. Такие комплексы, кроме всего, позволяют более рационально использовать технические средства школы: лингафоны, магнитофоны, кино- и диапроекторы, телевизоры.

В школьных библиотеках в большом выборе книги для домашнего чтения. Библиотекарь владеет тем иностранным языком, что изучается в школе. Кстати, и на должности директоров и организаторов внеклассной работы назначают людей, знающих язык.

В «языковых» школах преподают лучшие выпускники факультетов иностранных языков университетов или педагогических институтов. Их зарплата на 15 процентов больше, чем в обычной школе. Во многом это объясняется тем, что в их обязанности входит и организация внеклассной работы.

— Расскажите, пожалуйста, об этом подробнее.

— Внеклассная работа — неотъемлемая часть процесса обучения. Интересна такая ее форма, как Клубы интернациональной дружбы (КИД), имеющие во всех школах. В КИДах — секции страноведения, литературы, прессы, филателии; кружки — драматические, хоровые, танцевальные. Каждый выбирает занятие по душе. Члены клубов переписываются со сверстниками из зарубежных стран.

КИДы часто устраивают вечера, посвященные знаменательным датам. Так, во многих английских школах отмечается день рождения Роберта Берн-

са. На вечере памяти великого поэта ребята рассказывают о его жизни, читают его стихи, поют шотландские песни. Весь вечер они говорят только по-английски.

Некоторые клубы создают школьные музеи изучаемых стран. В 21-й московской школе, например, создан музей имени Джавахарлала Неру. Здесь собраны интереснейшие материалы по истории Индии, развитию демократического движения в стране, о современной жизни индийских детей. На витринах — подарки, сувениры многочисленных гостей из Индии.

Интереснейший музей создали ученики 2-й «французской» школы Москвы. Он посвящен истории Сопротивления и знаменитого авиационного полка «Нормандия — Неман», в котором бок о бок сражались с фашистами советские и французские летчики. Юные гиды проводят экскурсии по музею, говоря по-французски.

При многих клубах открыты школьные театры, в которых идут спектакли на иностранных языках. Самодельные актеры разучивают отрывки из пьес Шекспира, Шоу, Уайльда, Мольера, Брехта и других известных писателей.

— Кем становятся выпускники таких школ?

— Мы не стремимся к тому, чтобы все они стали лингвистами или переводчиками. Именно поэтому они занимаются по программе обычной массовой школы и после окончания могут стать кем угодно. По нашим подсчетам, в языковые вузы поступают не более трети выпускников. Примерно десять процентов — идут в учреждения, где требуется знание иностранного языка: переводчиками в научно-исследовательские институты, машинистками, гидами «Интуриста», стюардессами международных авиалиний...

Уверена, что какую бы дорогу они ни выбрали, знания, полученные в «языковой» школе, будут им полезны всю жизнь.

Беседу вел Эдуард АЛЕСИН. АПН.

Самое дорогое слова.

Фота С. КРЫЦКАГА.

САВЕЦКА-ЯПОНСКАЯ ПРАФСАЮЗНАЯ СУСТРЭЧА

У Мінску знаходзілася дэлегацыя японскіх прафсаюзаў Сохю і Цюрыцу Рорэм. Яна прыняла ўдзел у традыцыйнай сустрэчы савецкіх і японскіх прафсаюзаў, якая праходзіла пад дэвізам: «За мір і дружбу паміж народамі Японіі і Савецкага Саюза».

Гасці пабывалі на прадпрыемствах горада, у Акадэміі навук БССР, сустракаліся з работнікамі кінастудыі «Беларусьфільм», дзе прайшлі сустрэчы па прафесіях. У ходзе пленарнага пасяджэння і сустрэч па інтарэсах члены дэлегацыі яшчэ больш паглыбілі ўзаемаразуменне і дружбу з прафсаюзамі СССР.

29 жніўня ў Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў прайшоў мітынг дружбы, на якім прысутнічалі генеральны сакратар Генеральнага савета прафсаюзаў Японіі Міцуо Уцьяма, сакратар ВЦСПС К. Мацкявічус, старшыня Белсаўпрофа М. Полазаў.

На мітынгу выступіў прадстаўнік прафсаюза работнікаў тэатраў і кіно Японіі Сімождэ Такухіра, які сказаў, што работнікі культуры Японіі разам з усімі працоўнымі вядуць барацьбу за свае сацыяльныя правы, у абарону сапраўды нацыянальнай культуры.

У сваім выступленні прадстаўніца прафсаюза настаўнікаў з вострава Хакайда Эка Кімура адзначыла: «Незвычайна ўражанне на мяне зрабіла сустрэча на праблемах працоўных жанчын. Яна яшчэ больш пераканала мяне і маіх сябровак у неабходнасці паслядоўнай барацьбы за мір, за шчасце ўсіх дзяцей планеты».

Скульптурны цэх Мінскага вытворча-мастацкага камбіната. Усе выдатныя помнікі, якія ўстаноўлены ў гарадах і вёсках Беларусі, былі створаны тут.

У нашым уяўленні слова «цэх» асацыіруецца з канвеемнай стужкай, станкамі і механізмамі — словам, з усім тым, што ўласціва сучаснай вытворчасці. Але тут выглядае ўсё інакш. У прасторным памяшканні знаходзяцца скульптуры — вялізныя, вялікія, маленькія. Над аднымі з іх працуюць майстры разца. Іншыя, загорнутыя ў поліэтыленавую плёнку, чакваюць адпраўкі па назначэнню. Гэта творчая майстэрня. Ад вытворчага цэха яна залазчыла толькі працоўны напал, яго рытм і характар.

Галерэя твараў і фігур, вобразаў, народжаных уяўленнем і працай стваральнікаў. Разглядаючы іх, мжволі ўспамінаеш Мікеланджэла Буанароці, творчыя лабараторыі Фалькандэ, Радэна, маляўніча апісанія ў кнігах, прывесчаных творчасці гэтых скульптараў... Ці так было ў іх, у вялікіх майстроў мінулага? Ці многае змянілася з тых часоў?

Калі і адбыліся змены, то перш за ўсё ў тэхналогіі вытворчасці. Сюды прыйшлі ўдасканаленыя станкі і прыстасаванні. У астатнім праца стваральнікаў скульптуры засталася ранейшай — творчасць, памножаная на майстэрства і тэхніку, плюс праца фізічная.

У скульптурным цэху выконваюць работы ў мармур, граніце, у бронзе, сілуміні (сплаў крэмнія з алюмініем), у каванай медзі, каваным ліставым алюмініі.

Перш чым трапіць на плошчу або ў сквер, скульптура праходзіць доўгі шлях.

— Нараджэнне яе пачынаецца з таго, што скульптар стварае эскіз, — расказвае начальнік цэха Уладзімір Гарашчэня, — потым па ім вырабляецца мадэль з гліны або пластыліну. Гэтую мадэль павялічваюць да памеры, задуманага аўтарам. Затым работа перадаецца ў цэх для зняцця кавальскай формы, пасля чаго асобныя яе часткі паступаюць на Мінскі доследна-эксперыментальны завод манументальнага і прамысловага ліцця. І вось скульптура адліта ў метале. Апошняе слова за аўтарам. Ён старанна паліруе і таніруе сваё дзецішча. І настae момант, калі ён скажа сабе: «Даволі! Гатова!» Вось тады скульптура сапраўды гатова.

Такім чынам з'явіліся паэтычныя фігуры юнака і дзяўчыны — фантан «Юнацтва», створаныя народным мастаком БССР А. Анікейчыкам, дэкаратыўная скульптура «Навука», устаноўленая ля будынка Цэнтральнага навукова-даследчага праектна-тэхналагічнага інстытута тэхналогіі кіравання на Партызанскім праспекце ў Мінску (аўтар Л. Зільбар), славытыя помнікі Якубу Коласу і Янку Купалу, любімыя мінчанамі фантан «Купалінкі» і многія іншыя работы.

— Калі ж скульптура, — прачытвае Гарашчэня, — павіна быць створана ў мармур, або граніце, аўтар прадстаўляе мадэль, вылепленую з гліны ў натуральнай велічыні. Яе аддаюць брыгадзе каменчыосаў, якія выконваюць дакладную копію твора.

— Над чым працуюць майстры цэха цяпер? Аб былых змяненнях расказа жыхарам Бяганя хава фігура «Гусяра», які п'е славу загінуўшым воінам. Яна будзе ўстаноўлена на Лудыцкай вышыні, на вяршыні кургана, непадалёку ад горада. Вобран раз гусяра навеяла аўтар П. Белаусаву паэма Я. Купала «Курган». Фальклорныя матывы прасякнуты фантанам Паркавай магістралі ў Мінску, якія адлюстроўваюць чатыры першыя года і будучы называцца «Зіма», «Арэлі», «Збор ураджая», «На купалле»...

Н. КІРПІЧЭНКАВА.

«ПА ГЭТАМУ ШЛЯХУ ПРАХОДЗІЛІ...»

Гісторыю гэтага гасцінца амаль ніхто не вядзе. А калі б такое было, то мы мелі б яго ні з чым не параўнальную метрыку, чытаць якую было б адно захваленне. Адносна ж дзеячаў літаратуры і мастацтва, якія праяжджалі і праходзілі гэтым шляхам, мы паспрабавалі нешта такое зрабіць. Так нарадзілася задума стварыць дарожны памятны знак, можа, першы на Беларусі, бо пакуль што падобных не было.

Пагодным жнівеньскім днём на адкрыццё мемарыяльнага знака сабраліся людзі да вёскі Мясатэ з усяго маладзечанскага наваколля.

Пад воплескі прысутных спадае по-

крыва, і зазьялі на сонцы дарагія імёны С.Буднага, М. Агінскага, Т. Шаўчэнка, М. Гогаля, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Ф. Багушэвіча, Б. Тарашкевіча, Я. Судрабкална, П. Цвірка, М. Гарэцкага, І. Буйніцкага і інш. У розны час і пры розных абставінах яны праходзілі і праяжджалі па гэтым спрадвечным гасцінцы, і зараз сціплы інтэрнацыянальны помнік будзе прыемным напамінкам для ўсіх падарожнікаў.

НА ЗДЫМКАХ: на дошцы, замацаванай на адным з валуноў, выпісаны купалаўскія вершы; урачыстае адкрыццё мемарыялу; дзеці ўскладаюць кветкі.

Фота У. КРУКА.

Мінск, Маладзечна, Вільня...
Як жа знаемы шлях гэты!
Зперыў яго я калісьці,
Як шукаў шчасця па свегах

ЗАКОНЧЫЎ РАБОТУ XI СУСВЕТНЫ КІНАФЕСТЫВАЛЬ

ЧАЛАВЕК І СВЕТ З ПАЗІЦЫЙ ГУМАНІЗМА

Аглядам дасягненняў сусветнага прагрэсіўнага кінематографа стаў XI Маскоўскі міжнародны кінафестываль, які праходзіў у сталіцы Краіны Саветаў з 14 па 28 жніўня. Яго вышэйшым дэвізам «За гуманізм кінамастацтва, за мір і дружбу паміж народамі!» сабраў прадстаўнікоў больш ста краін паўцы кантынентаў.

Ён быў вельмі насычаным, адзінаццаты міжнародны. Ён асвятліў кадrams конкурсных і пазаконкурсных кінастужак экраны лепшых сталічных кіназалаў. Паклікаў сваіх гасцей на захавальчыя прагулкі, экскурсіі па Маскве і Падмаскоўю, Ленінграду. Запрасіў тэатрыкаў кіно да творчых дыскусій на інтэрнацыянальным сімпозіуме...

Чалавек на роднай планеце, яго надзеі і клопаты, барацьба за шчасце былі ў цэнтры фестывальнага экрана.

У конкурсе ўдзельнічалі мастацкія і дакументальныя стужкі, фільмы для дзяцей. Практычна ўсе газеты — цэнтральныя і рэспубліканскія — змяшчалі рэцэнзіі крытыкаў і водгуку глядачоў, інтэрв'ю з гасцямі фестывалю і аўтарамі конкурсных работ, творчыя партрэты вядомых акцёраў і рэжысёраў, фотаздымкі, зробленыя ў час фестывалю, і эпизоды з новых фільмаў... Акрамя трох аўтарытэтных дарослых журы, працавала і адно дзіцячае. Зразумела, яно ацэньвала «свае»

фільмы і прысудзіла свае ўзнагароды.

Назавём пераможцаў.

Журы конкурсу поўнаметражных мастацкіх фільмаў прысудзіла ганаровы залаты приз фільму «Няхай жыве Мексіка!», створанаму Сяргеем Эйзенштэйнам, Эдуардам Цісэ і Рыгорам Александравым. Гэты твор адзначаны ўзнагародай за выдатны ўклад у развіццё сусветнага кінамастацтва.

Залатых прызоў удастоены фільмы «Хрыстос спыніўся ў Эбале» (рэжысёр Франчэска Розі, Італія), «Сем дзён у студзені» (рэжысёр Хуан Антоніо Бардэм, Іспанія), «Кінаматыар» (рэжысёр Кшыштаф Кяшлеўскі, ПНР).

Сярэбранымі прызамі адзначаны карціны «Бар'ер» (рэжысёр Хрыста Хрыстаў, НРБ), «Парашурам» (рэжысёр Мрынал Сен, Індыя), «Узлёт» (рэжысёр Сава Куліш, СССР).

Журы конкурсу кароткаметражных фільмаў прысудзіла два залатыя прызы карцінам «Нікарагуа: свабода або смерць» (Коста-Рыка) і «Няма зла, якое працягвалася б сто гадоў» (Калумбія).

Сярэбраных прызоў удастоены фільмы «Непераможны надпіс» (ЧССР), «А ўсё-такі яна круціцца» (Народная Дэмакратычная Рэспубліка Йемен) і «Мішэль Пелюс» (Канада), «Палесцінцы: права на жыццё» (СССР).

Адначасова журы адзначыла выдатныя вартасці паказанага на фестывалі па-за конкурсам фільма савецкага рэжысёра-дакументаліста Рамана Кармэна «Невядомы салдат» з кінаэпапеі «Вялікая Айчынная».

Сярод дзіцячых фільмаў залатога прыза ўдастоены «Шоў сабака па ражлю» (рэжысёр У. Граматыкаў), Сярэбраныя ўзнагароды атрымалі тры фільмы: «Таро — сын дракона» (Японія, рэжысёр К. Ураяма), «Апошняя скачка» (СФРЮ, Й. Ранчыч), «Імгненне ў запалкавым карабку» (НРБ, рэжысёр М. Еўстаціева).

Фільм «Чырвоныя гальштукі» (ГДР, рэжысёр Х. Дзюба) атрымаў приз дзіцячага журы за «карціну, якая больш за ўсё спадабалася». Лепшай казкай дзеці назвалі карціну французскіх кінематографістаў «Незвычайныя прыгоды барона Мюнхгаўзена». А самым вясёлым яны аб'явілі савецкі кіначасопіс «Ералаш».

Было ўручана шмат іншых спецыяльных прызоў, названы імёны лепшых выканаўцаў мужчынскіх і жаночых роляў. Міжнародны кінаагляд прыпаў на тыя дні, калі наша краіна адзначала 60-годдзе савецкага кіно. Гэта дало магчымасць больш глыбока асэнсаваць ролю, якую адыгрывае ў сучасным свеце параўнаўча маладое мастацтва экрана — магутны сродак фарміравання грамадскай свядомасці, здольны многае зрабіць для

збліжэння народаў і дзяржаў на падставе добрасуседства і ўзаемнага давер'я.

Вось што сказаў у дні фестывалю народны артыст СССР Сяргей Бандарчук: «Спынюся на адным факце, які мне здаецца вельмі важным, бо ён адпавядае духу нарады ў Хельсінкі і гаворыць аб узрастаючым аўтарытэце савецкага кіно, якое адзначае сваё 60-годдзе. Гутарка ідзе аб развіцці і ўмацаванні нашых міжнародных кантактаў, што становяцца ўсё шырэйшымі, багацейшымі, больш разнастайнымі. Нас радуе, што савецкія фільмы ідуць сёння ў 119 краінах. Што ўсё больш і больш узнікае творчых кантактаў, нараджаюцца ідэі сумесных пастановак. Напрыклад, у гэтыя дні вядзе здымкі савецка-італьянскага фільма Р. Чухрай, савецка-фінскага — Л. Гайдай. У актыўнай стадыі падрыхтоўкі наша, сумесна з мексіканцамі, стужка аб Джоне Рыдзе. І многія, многія іншыя».

Дух супрацоўніцтва, яднання творчых сіл, на думку многіх удзельнікаў фестывалю, — галоўнае ў маскоўскім аглядзе прагрэсіўнага кіно свету. І працуюць яшчэ раз С. Бандарчук: «Гэта — не нейкая часовае кампанія, а незваротны працэс, які мае вялікія сацыяльна-палітычныя і ідэйна-мастацкія перспектывы ў будучым, якое ўжо нараджаецца сёння. І наша савецкае кіно стаіць тут у авангардзе сусветнага мастацтва».

сацыяльнай гісторыі народнага...

Работа савецкіх спецыялістаў разглядае развіццё архітэктуры са старажытных часоў — з рабаўладальніцкага перыяду (Егіпет, Эфіопія, Месапатамія, Фінікія, Палесціна, Іран, Закаўказзе, Індыя, Кітай, Старажытная Амерыка...) — па XX стагоддзе і ахоплівае Еўропу, Паўночную Амерыку, Лацінскую Амерыку, Афрыку, Азію і Аўстралію. Яна абавіраецца на найноўшыя даследаванні замежных і савецкіх спецыялістаў, адрыўці археалагічнай навукі, што датычаць архітэктуры і горадабудаўніцтва. Многія артыкулы (асабліва па архітэктуры Трапічнай Афрыкі) былі напісаны пасля праця-

лых камандзіровак у замежныя краіны.

За стварэнне «Усеагульнай гісторыі архітэктуры» калектыву яе аўтараў вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі СССР. Высокую ацэнку выданню далі спецыялісты ГДР, Польшчы, Італіі, Францыі... Асобныя тамы, прысвечаныя развіццю архітэктуры тых або іншых краін, набыты замежнымі кнігавыдаўцамі. Вельмі верагодна, што «Усеагульная гісторыя архітэктуры» прыцягне ўвагу і ўдзельнікаў другой кніжнай выстаўкі-кірмашу ў Маскве. Выразнае і яснае выкладанне матэрыялу робіць шматомнік цікавым для шырокага кола чытачоў.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

АБ

АРХІТЭКТУРЫ—

У 12 ТАМАХ

У СССР завершана выданне «Усеагульнай гісторыі архітэктуры». Гэта 12-томная праца (840 друкаваных аркушаў і 8 тысяч ілюстрацый) стваралася сорак гадоў. Па сутнасці, гэта першая ў свеце ўсеагульная гісторыя доўгства, паколькі папярэднія даследаванні абмяжоўваліся ў асноўным еўрапейскімі краінамі.

ЗАПІС ВЯДЗЕ Віктар РОЎДА...

У вялікай студыі Беларускага радыё размясціліся два калектывы. На высокіх прыступках знаходзіцца аркестр, на крыху ніжэйшых — хор, перад ім завіхаецца хормайстар — круглавары, са светлымі валінамі чалавек. Здаецца, што артысты спяваюць добра, але ён усё не задаволены і незадаволены.

— Сапрамна, калі ласка, крыху гучней! Басы, пераход павінен быць больш плаўным! Інтарнаўрыце правільна і пра дыкцыю не забывайцеся: словы павінны быць выразна чутны. Удумайцеся як след — у іх жа вялікі характар! Ну яшчэ разок пачатку!

Нарэшце, здаецца, усё ў парадку: сапрамна заспявалі гучней, басы засвоілі цяжкі пераход, выраўнялася інтанацыя, словы песні пачалі гучаць значна выразней.

— Ну вось, цяпер амаль тое, што трэба. Давайце зробім пробны запіс!

А праз якую хвіліну хормайстар ужо ў апаратнай слухае толькі што зроблены запіс.

— Э-э, не, так не пойдзе, — вяртаецца ён да гукарэжысёра, — сапрамна і тэнараў зусім задавілі. Мікрафоны трэба пераставіць бліжэй!

І адразу ж просьба да кампазітара:

— Давайце ў другім куплеце знімаем аркестр: вакаліз у яго суправаджэнні гучыць занадта прывабнасьцю!

— Дык я ж выкарыстаў у гэтых месцах хор толькі як аркестравую фарбу — не больш, — прырэчыць кампазітар.

— Але ў вас, можа і ненаўмысна, атрымалася не проста аркестравая фарба, а сапраўды будоўны вакаліз, і ён павінен быць чутны! Ды і наогул у аркестры занадта многа медзі і ударных, трэба крыху аблегчыць аркестроўку!

Спрэчка працягваецца яшчэ колькі хвілін, потым кампазітар вяртаецца і на хаду перапрабляе партытуру, згодна заўваг хормайстра. Так звычайна вядзе запіс мастацкі кіраўнік хору Беларускага тэлебачання і радыё Віктар Роўда. Я спытаў яго, калі ён упершыню пачаў займацца з музыкой і які шлях прайшоў, перш чым авалодаць прафесійнымі вышынямі.

— На першае пытанне мне адказаць нялёгка, — пачуў я ад Віктара Уладзіміравіча, — таму, што нарадзіўся я на Мядзельшчыне ў вёсцы Замошша, літаральна ўсе жыхары якой заўсёды многа і добра спявалі. Таму, думаецца, што першае пачуе мною яшчэ ў маленства — была менавіта беларуская народная песня. Спяваў і ўся маё вядзіка сям'я, а ў шэсць гадоў я разам з братам пачаў вучыцца ігры на скрыпцы і аднаго са смаргонскіх музыкантаў. Так адбылося маё знаёмства з нотамі. У васьм гадоў быў аддалі мяне займацца ў Віленскую праваслаўную духоўную семінарыю. Тут я амаль з першых дзён вельмі палюбіў спяванне ў хоры, а рэгент, заўсёды ставіць мяне на такія месцы ў хоры, з якіх голас быў найбольш чутны ўсім, каб адзінаццаці харысты маглі «падстрайвацца» да мяне.

Адно цікавае знаёмства адбылося значную ролю ва ўсім маім далейшым жыцці. Гэта быў знаёмства з Рыгорам Раманавічам Шырмам, палымным прапагандыстам Беларускай музыкі і літаратуры, кіраўніком студэнцкага хору, рэпертуар якога складаўся пераважна з

народных песень, і выдаючым кніжак паэтаў Заходняй Беларусі.

Па душы мне былі размовы, што вяліся на кватэры Рыгора Раманавіча, літаратурныя чытанні, з якіх я даведаўся пра многае, чаго не ведаў раней і над чым не задумваўся. Да таго ж сам гаспадар быў надзвычай гасцінным, разумным і вельмі цікавым чалавекам і ўвесь свяціўся добразычлівацю да людзей.

Вельмі цікава праходзілі і заняткі, якія Шырма вёў у беларускім студэнцкім хоры. Звычайна хормайстар, развучваючы той ці іншы твор, наігрываў мелодыю асобных галасоў на скрыпцы, і пад такое суправаджэнне харысты хутка засвойвалі свае парты. Але асабліва падабаліся мне беларускія народныя песні, якія развучваліся ў хоры. Я добра памятаў, як такія ж песні спяваліся на адзін-два галасы ў Замошшы. А тут жа тая самая песня, расквечаная шматгалоссем, набывала зусім іншы характар, становілася творам высокага мастацтва. Так працягвалася да ўз'яднання заходніх абласцей Беларусі ў адзінай сацыялістычнай дзяржаве і, трэба сказаць, што менавіта ў гэты перыяд у мяне ўзнікла жаданне абавязкова стаць хормайстрам, такім самым, якім быў мой настаўнік. І ў 1940 годзе пачаўся мой шлях прафесійнага хормайстра. Я кіраваў гімназічным хорам, самадзейнымі калектывамі Вільнюскага ўніверсітэта і факультэцкім хорам медыкаў. Потым была праца ў мастацкай самадзейнасці акруговага Дома афіцэраў і ў адной з часцей Вільнюскага гарнізона. Ну, а астатняе, — закончыў Віктар Уладзіміравіч, — вы, напэўна, ведаеце і самі.

«Астатняе» я і сапраўды ведаў. Ведаў, што ў 1944 годзе лёс зноў звёў яго з Р. Шырмам, і В. Роўда стаў артыстам і канцэртмайстрам ансамбля Беларускай народнай песні і танца, а ў 1946 годзе — студэнтам дыржорска-харавога факультэта Вільнюскай кансерваторыі.

Далей былі заняткі ў аспірантуры пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі ў класе народнага артыста СССР, прафесара А. Свешнікава, плённая праца ў якасці хормайстра. Але аспірантура закончана, атрымана вучона ступень кандыдата мастацтвазнаўства, і В. Роўда вяртаецца ў Беларусь і становіцца галоўным хормайстрам Дзяржаўнай харавой капэлы БССР і дацэнтам Белдзяржкансерваторыі.

У 1965 годзе В. Роўда запрашаюць на пасаду мастацкага кіраўніка і галоўнага хормайстра хору Беларускага тэлебачання і радыё. Калектыв быў вельмі малалікім, не вылучаўся яркім выканаўчым майстэрствам, і праца з ім трэба было пачынаць з самага пачатку. Віктар Уладзіміравіч паставіў хор асобнымі квартэтамі, ці як жартам называлі харысты — «квадратна — гнездавым спосабам». Цяпер кожны ўдзельнік калектыву поўнасьцю адказваў за сваю партыю і не мог схавацца за плечы таварышаў. І нават першыя запісы сведчылі аб значным творчым росце калектыву.

Мне ўспамінаецца выпадак, калі вядомы савецкі кампазітар Марыян Каваль, паслухаўшы запісы хору, якія я прывёз у Маскву, і даведаўшыся аб колькасці нашых харыстаў, быў здзіўлены: «Не можа быць, каб у такім хоры было толькі 38 выканаўцаў, — гаварыў ён мне. — Уражанне такое, нібыта гэта вялікі калектыв!» І вось якое пісьмо перадаў ён Віктару Ула-

дзіміравічу: «Удзельнічаючы ў пасяджэннях мастацкага савета радыё, я быў вельмі рады ўпэўніцца ў вялікіх поспехах хору Беларускага радыё, якім Вы так добра кіруеце. Як добра, што ў Беларусі побач з выдатным хорам пад кіраўніцтвам Р. Шырмы так ярка і цікава расцвіў і Ваш калектыв. Псылаю Вам новую рэдакцыю майё харавой пазмы пра Леніна і нядаўна выдадзены сшытак іншых хораў. Буду шчаслівы, калі мая «Ленініяна» загучыць па-сапраўднаму. І неўзабаве гэтыя творы паявіліся ў рэпертуары калектыву.

Цяпер ён налічвае звыш шасцідзсяткі артыстаў і часта выступае ў канцэртнай зале філармоніі, гастралюе ў Маскве, Кіеве, Адэсе, Нікалаеве, Вільнюсе, Таліне, Рызе і іншых гарадах, пабываў ва ўсіх абласных і раённых цэнтрах Беларусі. У рэпертуары калектыву ёсць мноства буйных твораў рускай і заходняй класікі, музыкі савецкіх кампазітараў.

Але асноўнай сваёй задачай хор лічыць прапаганду Беларускай музыкі. Назваць хаця б частку ўсіх, запісаных ім апрацавак народных песень, вялікіх акапельных і змешаных хораў проста немагчыма — настолькі іх многа. А для таго, каб прывесці спіс іх аўтараў, давалося б пералічыць амаль усіх членаў Саюза кампазітараў Беларусі.

Запісана нямала музычна-сцэнічных твораў, і сярэд іх аперэты «Паўлінка» і «Спявае жаваранак» Ю. Семянякі; балет «Альпійская балада» Я. Глебава, оперы «Кастусь Каліноўскі» Д. Лукаса, «У пушчах Палесся» А. Багатырова, тэлевізійная опера «Ранак» Г. Вагнера і радыёопера «Барвовы золь» К. Цесакова. І хор Беларускага тэлебачання і радыё, нягледзячы на сваю камернасць, гучаў тут па-операму, заўсёды трымаў добры строй, інтанацыйную чысціню, ясную дыкцыю, гібкасць нюансіроўкі і дынамікі.

І зноў я сяджу на рэпетыцыі і ўважліва сачу, як В. Роўда літаральна «лепіць» рукамі новы твор. Жэсты яго ўпэўненыя, але разам з тым мяккія, акруглыя. Часам ён дырыжуе не ўсёй рукой, а толькі пальцамі, і гэта зразумела харыстам, бо вынік заўсёды патрабаваньняў музыкі. Час ад часу чуецца:

— Вельмі цяжкі до дызель! Уявіце сабе, што Брумелю прывязалі да кожнай нагі па двухпудовай гіры, а ён імкнецца скакаць — так і вы зараз з гэтым до дыезам. Сапрамна, патрэбна ўсё выпяваць! Альты, няма гарызанталь! Гэтая актава, як бляск маланкі, бліснула і прайшла, тут павінна быць надзвычай светла, а мы як на слова «лес» садзімся, дык быццам карнямі ўрастаем! Святла, паветра, прасторы дайце мне, калі ласка! Падвесці пад адну манеру выканання галосныя лёгка, мякка, свабодна — не трэба спяваць гучна! А праз хвіліну:

— Тэнары, ваш першы ўзлёт на сі бемоль дрэнна чуваць. Яснасці, гуку дайце! Заціхаць, заціхаць трэба, занадта «рабочыя» нота до!

І гэтак бясконца, аж пакуль хор не заспявае так, як патрэбна. Так працуе з хорам народны артыст Беларускай ССР, докан харавога факультэта, прафесар дзяржаўнай кансерваторыі, мастацкі кіраўнік і галоўны хормайстар хору Беларускага тэлебачання і радыё Віктар Роўда. Рыхтуецца новая праграма Беларускай музыкі, якая неўзабаве прагучыць у канцэртнай зале філармоніі і ўжо прагучала ў эфіры.

Д. ЖУРАЎЛЁУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

Помнік Францыску Скарыне ў Полацку. На плошчы, дзе ўзвышаецца постаць першаадраўка, гараджане наладжваюць у жніўні свята кнігі.

КНИГА — ПАСОЛ МИРУ

Больш як 500 кніг, брашур, альбомаў, буклетаў і іншых выданняў, выпушчаных у Беларусі, будзе прадстаўлена на другой Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, якая адкрыецца ў пачатку верасня на ВДНГ СССР. Беларуская ССР выступіць з самастойным раздзелам, дзе будзе дэманстравацца палітычная, навукова-папулярная, дзіцячая і мастацкая літаратура, выданыя па біялогіі, матэматыцы, географіі, медыцыне, выяўленчаму мастацтву і іншыя, якія характарызуюць дасягненні Беларускага народа ў развіцці эканомікі, навукі і культуры.

Беларуская кніга карыстаецца вялікай папулярнасцю. Сёння яна паступае ў сто краін свету. Такі поспех не выпадковы. У рэспубліцы створана магутная паліграфічная база, якая дазваляе выпускаць прадукцыю толькі выдатнай якасці, афармляюць кнігі вядомымі мастакамі. Дзесяткі кніг адзначаны дыпламамі ўсесаюзных конкурсаў, а кнігі «Новая зямля» Якуба Коласа і «Буквар» для першакласнікаў беларускіх школ, надрукаваныя на мінскім паліграфкампбінаце, на конкурсе ў Лейпцыгу ўзнагароджаны залатымі медалямі і дыпламамі.

У выстаўцы-кірмашы, якая праводзіцца пад дэвізам «Кніга на службе міру і прагрэсу», прымуць удзел 1750 замежных фірм, у тым ліку больш як 200 з ЗША. Будучы заключаны шматлікія кантракты на продаж нашых кніг і набыццё замежных выданняў, а таксама на права перавыдання.

Дзякуючы такому абмену замежны чытач атрымае крыніцу праўдзівай інфармацыі аб жыцці Савецкай Беларусі, а нашы кнігалюбы могуць шырай пазнаёміцца з творчасцю замежных аўтараў. Галоўным жа вынікам выстаўкі-кірмашы стане паліглыбленне ўзаемаразумення і даверу паміж народамі розных краін.

Прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

ВЫСТУПЛЕННІ У ПОЛЬШЧЫ

З вялікім поспехам выступіў у Польшчы народны ансамбль танца магілёўскага Палаца культуры завода штучнага валакна.

Самадзейных артыстаў цёпла сустракалі ў Торуні, Быдгашчы і Вроцлаве.

У рэпертуары ансамбля харэаграфічныя кампазіцыі, танцы народаў СССР, польскія народныя танцы.

ДА ХАВАЛЬНІКАЎ СТАРАЖЫТНАСЦІ

З фальклорнай экспедыцыі вярнуліся студэнты Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Будучыя музыказнаўцы сабралі ў вёсках Веткаўскага, Слуцкага, Слонімскага і іншых раёнаў багаты матэрыял аб Беларускай многагалосці. Запісана больш як трыста календарна-абрадавых, гістарычных, сямейных, жартоўных і іншых песень. Тым самым абвергнута існаваўшая раней думка аб пераважна аднагалосных спевах на Белай Русі.

ПРЫСВЕЧАНА ЮБІЛЕЮ

«Чым ты была, Беларусь мая родная!» — так называецца выстаўка, прысвечаная 40-годдзю ўз'яднання Заходняй Беларусі з сям'ёй савецкіх наро-

даў. Экспазіцыя размясцілася ў шарашоўскім пасялковым Доме культуры на Пружаншчыне. Экспанаты выстаўкі выклікаюць вялікую цікавасць у жыхароў гарадскога пасёлка і бліжэйшых вёсак.

З ДАЛЁКІХ ПАДАРОЖЖАЎ...

Калектыв народнага цырка Гомельскага шклозавода вярнуўся з гастрольнай паездкі па Чэхаславакіі. Самадзейныя майстры арэны два тыдні дэманстравалі сваё майстэрства ў Чэске-Будзеевіцы і іншых гарадах Паўднёва-Чэшскай вобласці.

ТАНЦЮЮЦЬ ЮНЫЯ

Сорак танцаў народаў Савецкага Саюза і замежных краін у рэпертуары танцавальнага калектыву Добрушскага раённага Дома піянераў, якому споўнілася 25 гадоў. Юныя танцоры выступаюць на прадпрыемствах, у школах і гаспадарках раёна.

МАСКВА — АБ МАЗЫРЫ

У кіёсках Саюздруку і на прылаўках кніжных магазінаў з'явіўся камплект паштовак аб Мазыры. Гэта ўжо другое выданне аб горадзе над Прыпяццю.

Першы фотарасказ аб індустрыяльным і культурным цэнтры Палесся быў выпушчаны выдавецтвам «Беларусь». Другі ў форме даведніка выдала Цэнтральнае рэкламна-інфармацыйнае бюро «Турыст» у Маскве.

У Дзяржаўным мастацкім музеі БССР адкрыты выстаўкі работ рускага мастака, археолага, падарожніка, пісьменніка Мікалая Рэрыха і яго сына — вядомага жывапісца, вучонага і прапагандыста мастацтва — Святаслава Рэрыха. Больш палавіны экспанатаў склалі карціны М. Рэрыха, якія з'яўляюцца ўласнасцю яго сям'і. Беларускія глядачы ўбачылі іх упершыню. **НА ЗДЫМКУ:** С. Рэрых. «Дзвіно Рані Рэрых».

СПАРТСМЕНУ—СЕМ ГАДОЎ

Наваполацк — горад малады. Але тут ужо ёсць стадыён, тры плавальныя басейны, больш як сорак спартыўных пляцовак, некалькі гімнастычных залаў, тры спартыўныя комплексы.

Спартыўны комплекс «Садко» каля дзесяці гадоў назад быў створан па ініцыятыве Мікалая Генава. Пачалося з захаплення Генава водналыжным спортам. Паглядзець, як ён катаецца па Дзвіне, збягаліся хлопчыкі з навакольных вуліц. Яны з захапленнем разглядалі рыштунак і праслілі Генава навучыць іх катацца.

Жадаючых было шмат, і Мікалай Генаў звярнуўся ў прафсаюз мантажнага ўпраўлення нафтаперапрацоўчага завода, дзе ён тады працаваў кранаўшчыком, з просьбай дапамагчы арганізаваць секцыю водналыжнікаў. Неўзабаве былі куплены лыжы, матарная лодка. А праз год каманда Генава заняла трэцяе месца ў рэспубліцы.

Цяпер і зімой водналыжнікі працягваюць свае заняткі ў Палацы воднага спорту, дзе ёсць усё неабходнае для трэніровак: басейн, трампліны, трэнажоры.

— Галоўнае, да чаго мы імкнемся, — гаворыць Мікалай Генаў, — умацаваць здароўе дзяцей. Да таго ж трэніроўкі — гэта праца, часта нялёгкая, карпатлівая, якая выхоўвае сілу волі, цярпенне.

У клубе водналыжнікаў займаюцца больш як пяцьдзесят хлопчыкаў ва ўзросце ад дзесяці да семнаццаці гадоў. І сярод іх — усеагульны любімец Алег Стрыжкоў.

Два з лішнім гады назад бацькі прывялі яго ў клуб. Было тады Алегу пяць гадоў. І хоць ён быў надта малы, Генаў дазволіў яму прыходзіць на трэніроўкі. Пачаліся працоўныя будні маленькага спартсмена. Чатыры разы на тыдзень займаўся ён у «Садко». Не прапусціў ніводнай трэніроўкі, а дазволілі б — прыходзіў бы штодзённа.

— Алег чалавек вельмі сур'ёзны, — гаворыць Генаў. — Бывае,

я адпускаю раней — маленькі ўсё ж, а ён не спяшаецца. Пераапрацеца, сядзе ўбаку і назірае, як займаюцца старэйшыя, запамінае ўсе вучыцца, каб і самому потым паспрабаваць зрабіць тое ж самае.

У прасторнай зале «Садко» фігурка сямігадовага хлопчыка здаецца асабліва маленькай і кволай. Вось ён падняўся на пяціметровую вышыню і падрыхтаваўся да скачка. Прагучала каманда — і, узмахнуўшы рукамі, хлопчык бяспрашна ляціць у празрыстую ваду басейна.

— Малайчына! — пахваліў Генаў. — А цяпер батут, плаванне, потым лыжы...

Трэнер стараецца не вельмі нагружаць свайго выхаванца, уводзіць у трэніроўкі элементы гульні, але той сам рвецца «ў бой». І робіць прыкметныя поспехі. Катаецца ён лёгка, спакойна, проста.

У час кароткага адпачынку я падседа да хлопчыка. Ён раскажаў мне аб сваіх сябрах, аб тым, што любіць бегаць навіперадкі — толькі «каб абавязкова перамагчы», пра тату (ён архітэктар), пра маму, якая працуе на нафтаперапрацоўчым заводзе. Але ўвесь час вочы яго неадступна сачылі за адным з юнакоў, які ў гэты час «працаваў» на лыжах.

— А чаму табе падабаюцца водныя лыжы?

— Таму што хутка... І пыркі на сонцы ператвараюцца ў вясёлку. І вецер такі моцны. Ён перашкаджае, а ты ўсё роўна ляціш...

Трэніроўка скончылася, і разам з трэнерам і маленькім спартсменам мы крочым па вуліцы Наваполацка. Яны наперабой расказваюць мне пра свой горад. Генаў з тых, хто будаваў гэты горад. Цяпер ён трэнер.

— Думаю, што не памыліўся, змяніўшы сваю прафесію, — гаворыць ён. — Бо трэнер — яшчэ і педагог. А што можа быць больш важным, чым выхоўваць пакаленні, якія будуць жыць у гарадах, пабудаваных намі?..

Н. БУЛДЫК.

ПАДАРОЖЖА ў ГЛЫБ СТАГОДДЗЯЎ

Дзесяткі экспедыцый спрабуюць цяпер зазірнуць у мінулае розных мястэчак і сёл Беларусі. Прарэзаны старажытны вал на рацэ Менцы, дзе, як мяркуюць, дзве тысячы год назад існаваў невялікі пасёлак, які даў пачатак Мінску. Працягваюцца раскопкі ў вёсцы Бярэсце, на замчышчы Віцебска, на Магілёўшчыне і ў іншых месцах. І ўсюды добрымі памочнікамі археолагаў сталі школьнікі і студэнты, для якіх гэта — яшчэ адна шчаслівая магчымасць зрабіць захапляючае падарожжа ў загадкавы свет гісторыі.

На раскопках у Мінску ім пашанцавала. Таму што, як сказаў дзевяцікласнік Андрэй Ваўлін, не часта здараецца адразу «сесці» на фундамент XVII стагоддзя. І да таго ж знайсці яго ў добрым стане, захаваўшым усе прыкметы свайго часу. Словы Андрэя падмацаваны добра захаваным яго ўдзелам у двух археалагічных экспедыцыях і гарачай любоўю да гісторыі. Гэтая любоў аб'ядноўвае і ўсіх іншых удзельнікаў раскопак у Верхнім горадзе — вучняў 19-й сярэдняй школы Мінска, студэнтаў педінстытутаў.

Калі школьнікі прыйшлі да былога манастыра на вуліцы Бакуніна і асцярожна знялі верхні слой зямлі, якая зберагала фундамент, то раптам убачылі цэлую сістэму звязаных паміж сабой пабудов. Перад археолагамі ляжала рэдкае ў нашых краях, арыгінальнае збудаванне, якое вучоныя назвалі гандлёвымі радамі.

Рады некалі ўтваралі прыгожы паўкруг, які адным бокам выходзіў на сённяшняю вуліцу Бакуніна, да галоўнага ўваходу ў манастыр. Пад «падлогай» былых радоў аказаўся двухметровы культурны слой, які захаваў некаторыя рэчы нават з XIII стагоддзя. Гэта ўзоры керамічнага посуду — збаной, талерак, гаршчкоў, палатняў. Сярод знаходак больш позняга перыяду найбольшую цікавасць уяўляюць вырабы з тонкага фаянсу, а таксама са шкла.

Доказам высокага прафесіяналізму ра-

меснікаў Верхняга горада могуць служыць каваныя засаўкі, набіўкі для абцасаў, нажы, кафля, пакрытая шматкаляровай палівай. Іх шмат знойдзена археолагамі. І кожная мае цікавы геаметрычны або раслінны арнамент. Але больш за ўсё парадаваў спецыялістаў зялёны маскарон другой палавіны XVI стагоддзя. Лічылася, што кафля з адлюстраваннем твару чалавека ў гэты час на тэрыторыі Беларусі не выраблялася. І вось цяпер ёсць усе падставы пахіснуць гэтае катэгарычнае сцверджанне.

НА ЗДЫМКАХ: раскопкі гандлёвых радоў у горадзе Мінску; расчыстку бруку XVIII стагоддзя вядзе Андрэй ВАЎЛІН; знаходкі археолагаў — паліўная пячная кафля другой палавіны XVI—XVII стагоддзяў; навуковы супрацоўнік Беларускага рэстаўрацыйных майстэрняў Алег ТРУСАЎ і школьніцы Наталля ІСУПАВА і Святлана ГРЫШАНАВА знаёмяцца з археалагічнымі знаходкамі.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

3 ПРОСТАГА ПРАЗРЫСТАГА МАТЭРЫЯЛУ

Прыгожае беларускае шкло! Міжволі хочацца так усклікнуць, калі гарташ новы альбом «Беларускае мастацкае шкло», выпушчаны выдавецтвам «Беларусь». Разглядаючы на малюнічных фатаграфіях розныя віды посуду, вазы, дэкаратыўныя свяцільнікі, скульптуры, захапляешся багатымі магчымасцямі простага матэрыялу і майстэрствам творцаў.

Шкло з даўніх часоў выкарыстоўвалася для ўпрыгажэння храмаў, замкаў, у побыце. Некалі асабліва славілася шкло Налібоцкай і Урэцкай гут. Тут рабілі дарагія сервізы, імянныя бакалы і кубкі з крышталю і каляровага шкла. Яны пастаўляліся ў палатцы магнатаў і каралёў.

У больш позні час вырабы Нёманскага, Барысаўскага, Целяханскага, Старэўскага і іншых шкловозадаў (у Беларусі іх налічвалася больш за

дваццаць) паспяхова канкурыравалі з рускім і замежным шклом.

За гады Савецкай улады шкляная вытворчасць вырасла ў буйную галіну прамысловасці. Сёння ў рэспубліцы вырабляецца будаўнічае, святэтэхнічнае, аконнае, карабельнае шкло, шклотканіны і люстэркі, шклотара і посуд. Вытворчасць дэкаратыўных вырабаў сканцэнтравана на заводах «Нёман» і імя Дзяржынскага.

У альбоме прадстаўлены работы мастакоў гэтых заводаў — У. Муравера, Л. Мягковай, С. Раўдзев, А. Абрамавай, больш маладога пакалення — У. Жохавы, В. Дзвінскай, К. Ванькі, Т. Малышавой і іншых. Іх работы вызначаюцца прыгажосцю пластыкі, вытанчанасцю сілуэтаў. Яны карыстаюцца заслужаным прызнаннем у пакупнікоў.

В. БАРУШКА.

РУЖЫ ўРУЧАНЫ ў НЕБЕ

Гэта было не зусім звычайнае віншаванне юбіляра: яно адбылося ў паветры. Беларускай парашутысты, майстры спорту, сярод якіх была Таццяна Фінагенава, панінулі самалёт на вялікай вышыні. Затым у свабодным падзенні ўтварылі, узяўшыся за рукі, карагод, у цэнтры якога аказалася

Таццяна. Але вось карагод распаўсю і да Фінагенавай наблізіўся трэнер А. Бялянкі з букетам руж, спецыяльна на ўзятым у неба для гэтага ўрачыстага выпадку. Бялянкі ўручыў Фінагенавай ружы і павіншаваў яе з юбілейным — трохтысячным сначком.

М. ШЫМАНСКІ.

Гумар

Ноччу ў паліцыю пазванілі, і нечы хрыпаваты голас залемантаваў:

— Ратуйце! Прывяджайце хутчэй. У пакоі — кот.

Разгневаны паліцэйскі ў адказ:

— Як вам не сорамна будзіць мяне па гэткай дробязі. Хто вы такі, уласна кажучы?

— Папугай!

Майер прачынаецца ноччу і бачыць злодзееў, які корнаецца ў ягоным пісьмовым сталае.

— Што вы там шукаеце? — Грошы! — адказвае злодзей.

— А-а... Дык калі вы што знойдзеце, то і мяне пабудзіце, — адказаў Майер і захроп.

— Чаму вы адразу не занеслі пярсецэнак у бюро знаходак? — пытае суддзя ў абвінавачанага.

— Чаму я павінен быў яго аддаваць? — адказвае той. — На ім жа напісана: «Навекі твой»...

Карл хваціцца свайму сябру: — А мой бацька напаткаў аднойчы ў джунглях вялізнага льва, але ў таткі нават валасінка з галавы не ўпала.

— Нічога дзіўнага, твой жа бацька лысы.

— Калі жалеза ляжыць пад адкрытым небам, — тлумачыць настаўнік вучням, — то яно ржаве. А што робіцца ў такім выпадку з золатам?

— Яго крадуць, — адказвае Эміль.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зап. 1330